

Motion till riksdagen 2025/26:3431

av **Rebecka Le Moine m.fl. (MP)**

Utred basinkomst i ljuset av AI

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur basinkomst kan utformas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Oavsett partitillhörighet ser vi effektivisering av arbete som positivt. Allt färre kan producera allt mer. En arbetslinje utan arbeten i tillräcklig mängd hotar dock att skapa problem. I flertalet av dagens industriländer växer arbetsproduktiviteten i ett land snabbare än BNP vid konstant befolkning. Då minskar med nödvändighet den tillgängliga lönearbetsvolymen. Ekonomen John Maynard Keynes förutsåg denna utveckling och höll det för troligt att 15 timmars arbetsvecka skulle räcka för att hans barnbarn i början av det tjugoförsta århundradet skulle producera det samhällselig nödvändiga arbetet. Teknikutvecklingen är snabb. Konsekvenserna beskrivs klarsynt i rapporten Vartannat jobb automatiseras inom 20 år – utmaningar för Sverige från Stiftelsen för strategisk forskning.

Den senaste tidens utveckling inom området AI håller på att omkullkasta alla tidigare bedömningar av vilka arbeten som försvinner med automatisering. Det är inte längre tunga arbeten som rationaliseras bort av hård teknik, utan det är den typ av arbete som är kopplad till språk, och andra typer av mer människocentrerat skapande som nu rationaliseras bort. Dessa områden har uppfattats som omöjliga att automatisera. Men

med AI sker nu en revolution som vi ännu inte riktigt kan överblicka. Mycket tyder på att systemen kan avgöra rättsprocesser, fungera som otroligt smarta advokater och debattörer och ersätta översättare, göra journalister arbetslösa samtidigt som musik och bildskapare konkurreras ut.

Hur denna utveckling landar vet vi inte idag men att det kommer bli samhällsförändringar där stora grupper som känt sig trygga i sina professioner förlorar arbetet är uppenbart. Utvecklarna av Chat GPT, Open AI som tidigare var ett non profit-företag men övergått till att vara for profit, har låst en stor del av vinsten i fonder i syfte att bygga upp resurser till alla de som kommer förlora arbete på grund av deras produkter. En sorts basinkomstsystem. De menar att deras innovation kommer att slänga arbetsmarknaden över ända och att de som aktörer måste ta ansvar för de samhällsomvälvande förändringar vi nu ser. De noterar att det kommer behövas transfereringar från de företag som tjänar på rationaliseringarna till de som får mindre att göra eller helt blir utan arbete. Nya ekonomiska modeller kommer behövas.

Det är positivt att maskiner befriar människor från slitsamma och monotona jobb. Att till varje pris skapa jobb, oavsett om de är meningsfulla och oavsett vilka ekologiska fotavtryck de orsakar, är raka motsatsen till en hållbar utveckling. Om det kommer bli positivt med AI:s övertagande av mer kreativa arbetsuppgifter ska vara osagt. Men en grönare och mer solidarisk väg vore att dela på jobben och konsumtionsutrymmet genom att sänka arbetstiden. Därutöver behövs helt nya grepp för att hantera den nya situationen. Automatiseringsvågen reser också frågan hur länge dagens sammankoppling av inkomst och lönearbete är möjlig – och önskvärd – att upprätthålla.

Det behöver utredas en annorlunda lösning. Basinkomst är pengar utan villkor till alla.

Vår vision är att alla som saknar inkomst ska vara garanterade ett stöd som det går att leva på, oavsett vilken inkomst man har haft tidigare och oavsett orsaken till att man saknar inkomst. Det finns många frågetecken med basinkomst vad gäller finansiering, villkor och effekter. Därför vill vi låta tillsätta en statlig offentlig utredning om basinkomst sett i ljuset av dagens snabba tekniska förändringar och tillkännager detta för regeringen.

Mats Berglund (MP)

Jan Riise (MP)

Annika Hirvonen (MP)